

Osebnе zаdеvе

—j Napredovali so učitelji (-ce) v VII. skupino: Nabergoj Danilo iz Dravograda, Demšar Antonija iz St. Vida pri Stični (Lit.), Dominko Saša iz Dol. Nemške vasi (N. m.), Klun Kristina, zabavilja v Mariboru, Tovstovršnik Ljudmila iz Sv. Andraža (Slovr.), Rajner Draga iz Rajhenburga (Brez.), Zen Berta iz Pečarovec, Zupanc Valerija iz Škocjana (Krško), Vanič Janko iz Krškega, Eržen Fran iz Horjula; v VIII. skupino: Sabo-Kiferle Ana iz Sred Bistrice (Dol. L.), Klemenčič Julija iz Kostela (Kočevje).

Učiteljski pravnik

—§ Vprašanje. Odlok Ministrstva prosv. O. n. 80363 z dne 19. okt. 1932. dovoljuje članom organizacije JUU šole proste dni v svrhu udeležbe zborovanj sres. uč. društva, oziroma vaj pevskega zbora JUU ker je pevski zbor sestavni del organizacije JUU. — Prosim pojasnila, ali se smejo te ugodnosti posluževati tudi nečlani.

Odgovor. Odlok O. n. 80363 z dne 19. oktobra 1932, velja le za člane JUU in jim daje pravico do oprostitve pouka za posejanje društvenih zborovanj in to mesečno po en dan v srezih, kjer so terenske prilike ugodne, a po 2 do 3 dni v nepovolnih terenskih razmerah. Vendar pa v nobenem primeru ne smejo presegati prosti dnevi v teku enega leta štivila 10. — Za dopust članom učiteljskega pev. zbora je pa izdalo ministrstvo prosvete poseben odlok, ki omogoča vsem članom oprostitve od pouka za dobo meskih vaj, koncertov in glasbenih prireditiv.

—§ Vprašanje J. Zir, iz Bl. Tukaj nas je več učiteljev upokojencev, ki bi zaradi svojih žena radi vedeli, kam naj te žene, ko bodo postale vdove, naslovijo svoje pokojninske prošnje in kje naj jih oddajo in katere priloge so potrebne.

Odgovor: Prošnja naslovi vdova tako-le: »Kraljevski banki upravi, prosvetni oddelek v Ljubljani« in jo pošlje — v dvojniki — priporočeno po pošti ali osebno izroči.

Vsaki prošnji priključi po 2 prepisa teh listin: 1. mrtvaški list, 2. poročni list, 3. krstnic liste otrok, 4. potrdilo o skupnem življenju (župni in občinski urad), 5. potrdilo, da je še vdova in se ni vnovič poročila (župni in občinski urad), 6. potrdilo, da vdova ni v nobeni drž. ali javni službi (občina), 7. potrdilo, da otroci, ki hodijo še v šolo, nimajo drž. podpore (šola), 8. potrdilo, da so otroci nepreiskrbljeni in v oskrbi matere (župni in občinski urad) in 9. rešenje o odmeri pokojnine pokoj. soproga.

Pošiljki je priključiti od 1—9 navedene originalne listine, na podlagi katerih overovi kralj. banska uprava — predložene prepise listin.

Prošnje in vse priloge so proste takse. Vse gornje podatke vsebuje tudi »Roč. kata-log« za šol. l. 1934/35 na str. 132—136, ki ga je priporočila kralj. banska uprava v nabavo aktivnim učiteljem. V. G.

—§ Vprašanje: I. J. v X. 1. Ali ima pravico do stanarine in kuriva učitelj, ki se zdravi v bolnici (izven domačega kraja) odn. koliko časa mu pripada? 2. Ali se šteje banovinska dnevničarska in bednostna služba za drugi izpit in dalje za penzijo?

Odgovor: ad 1) Po §§ 29., 84. in 173. zak. o nar. šolah pripada stanarina. V primeru, da se plačilo osporava, naj se upravnim odnosom sodnim potom izposluje odločitev (kraj. šol. odbor, sres. načelstvo, upravno sodišče in končno dr. svet, t. j. pot.). Ad 2) naj zaprosi s kolkovano prošnjo šol. oblast za tolažbe. Za penzijo se ne šteje navedena služba.

—§ Vprašanje: O. D. C. v R. Sem od 9. 4. 1932 na bolezenskem dopustu do upokojitve. Na ponovnem zdravniško komisijonel-

nem pregledu sem bila 9. 7. 1934. Upokojena se nisem.

1. Ali mi dosedanje naturalno stanovanje in kurivo ne pripada še nadalje do upokojitve na službenem mestu, kot ostalemu učiteljstvu.

2. Ali sem upravičena prositi za povišico, ki mi je dospela v času dopusta do upokojitve.

Odgovor: Po § 104. odst. 4. in 2. odst. § 106. urad zakona Vam je prestala aktivna drž. služba z 9. julijem 1933. in s tem dnevom se bo glasila Vaša upokojitev. Dopust do upokojitve more trajati do 12 mesečnega zaporednega bolovanja. Prvi period. povišek k VI. skupini Vam je dospel 29. XII. 1933. t. j. v času po prestopu akt. službe, zato Vam ne pripada.

—§ Vprašanje: O. V. v T. — dunav. ban. Drž. činovnik (učitelj) penzionisan 1925. g. venčao se 1934. g. — 1) dali mu pripada poročni dodatek na članove porodice; 2) a u slučaju njegove smrti, ima li pravo uživanja penzije njegova supruga i to, opozivom na raniji finan. zakon o penzionerima.

Odgovor: ad 1) Po čl. 15. uredbe o draginskih dokladah drž. upokojencev pripada rodbinska drag. doklada upokojencu za zakonito ženo in vsakega otroka, ki je rojen v zakonitem zakonu ali je pozakonjen, razen v slučajih navedenih v čl. 17. in 20. uredbe, neglede na to kdaj je bil sklenjen zakon.

Ad 2) Po § 62/6. fin. zakona za 1932/1933. leto pripada ženam drž. uslužbencev, ki so bili upokojeni pred 1. 4. 1931., rodbinska pokojnina le, če je bil sklenjen zakon pred upokojitvijo.

V danem primeru ne bi pripadala ženi rodbinska pokojnina z ozirom na določbo prej citiranega § fin. zak., kljub temu, da je ta upokojenec dolžan plačevati v pokojninski sklad. Vendar si po našem mnenju pridobi pravico do rodbinske pokojnine v tem primeru, če doplača v pok. sklad prispevek za čas od upokojitve do 1. 4. 1931., kakor določa to urad. zakon v § 272. odstavek 1. in ostane s tem »vlagatelj« od nastopa akt. službe do svoje smrti.

—§ Tovariš(ice), ki prosijo za odgovore, naj se različno podpisajo ter navedejo svoj službeni kraj, da bomo vedeli, ali in komu naj odgovorimo.

Naša gospodarska organizacija

OBCNI ZBOR UCITELJSKEGA DOMA V MARIBORU

je bil 23. decembra 1934. v Učiteljskem domu. Navzočih je bilo 28 zadržnikov. Poleg običajnih točk je bilo na dnevnem redu tudi čitanje prvega revizijskega poročila, od kar se je prenosovalo bivše društvo v zadrugo.

Občni zbor je otvoril in vodil načelnik tov. Hren. Zapisnik zadnjega občnega zbora sta overovala tovariša Ogorelec in Fran Cvetko.

Zveza slov. zadrug v Ljubljani je kot nadrejena zadruga oblast revidirala po svojem revizorju g. Rožet-u poslovanje naše zadruge dne 5. in 6. oktobra 1934. ter poslala revizijsko poročilo v vednost obč. zbora. Zato se poročilo dobesečno prečita. Poročilo se glasi v celoti jako ugodno. Omenja samo par nedostatkov formalnega značaja, ki so se pa do obč. zbora že popravili. Zveza sama pa izreka v spremnem pismu načelstvu in nadzorstvu za pravilno in vestno upravljanje te lepe zadruge svoje priznanje.

Po kratkem splošnem poročilu tov. načelnika o delovanju zadruge poda podrobno poročilo tajnik tov. Blažič. Ob koncu poslovanja leta t. i. 30. junija 1934. je bilo 115 zadržnikov s 181 deleži. Toraj se je število zadržnikov napram prejšnjemu letu zvišalo za

33, število deležev pa za 63. Upravni odbor je imel 6 sej, od tega 3 skupne z nadzorstvom, kjer so se reševali važnejši dopisi in pretresali razni predlogi v korist doma. Tajništvo je prejelo 52 dopisov, odposlalo na 192. V tem niso všteti dopisi in odgovori, ki so zgolj poslovnega značaja pri razpečavanju zaloge in na okrožnice.

Blagajniško pomočilo tolmači na podlagi predloženega rač. zaključka tov. Kožuh. Pro-met izkazuje 1.683.905 Din. Je torej manjši za 235.037 Din napram prejšnjemu poslovnemu letu. A potreba je pripomniti, da je prejšnje poslovno leto kot prvo obsegalo 18 mesecev, sedanje pa le 12. Toraj je denarni promet faktično večji od prejšnjega. Pri mnogovrstnem blagajniškem poslovanju zadruge so zanimive sledeče postojanke: za blago je bilo prejetih 91.697 Din, izplačalo se je na obrestih 52.342, daril pa prejelo 59.212 Din. Penzionat izkazuje pri prometu 207.866 Din, čistega viška 3.055 Din, zadruga pa s penzionatom vred 8.629 Din. Iz tega je razvidno, da je zadruga v precejšnje breme vključila dolg, katerega smo prevzeli pri nakupu poslopja, čeprav je ta dolg v veliki meri krit z založbo šol. zemljevidov in stenskih šol. slik, kar znaša v bilanci 289.805 Din. Čisto pmoženje zadruge znaša ca ¼ milijona Din, kar je za dobo 12 let obstoja vsekako lepo premoženje, čeprav je samo v nepremičninah, v premičninah in v založbi, ne pa v gotovini.

Kot upravnik založbe poroča tov. načelnik. V preteklem poslovnem letu je bilo razposlanih 15.147 roč. zemljevidov ter 447 stenskih šol. slik: jesen, zima, čas, žetev in Bled. Na novo se je izdala Gasparjeva slika zima, ki je zelo primerna in poceni. Teh slik še nimajo vse šole, dasi so neobhodno potrebne in lahko nabavljive, ker so cene nizke in povrh še založnica čaka na poravnavo računa. Neobhodno pa bo v tekočem poslovnem letu potreba misliti na obnovo založbe, zlasti nekaterih zemljevidov, ki bodo zahtevali novih večjih izdatkov.

Tovarišica Mešičkova poroča kot predsednica kuratorija o penzionatu, ki se pri skrbnem in naravnost vzornem upravljanju prav povoljno razvija ter si je pridobil dober sloves v učiteljskih, kakor tudi v izvenučiteljskih krogih. Penzionat ima 33 gojencev, je torej polno zaseden. Ima pa eno napako, ali še celo dve. Premajhen je, ker je moral tudi letos odkloniti večje število reflektantov, in pa deklet še ne more sprejemati pod svojo gostoljubno streho, dasi so tudi ta nujno potrebna takega zavoda. — Kuratorij se je redno sestajal k mesečnim sejam in podrobno pregledoval vse poslovanje, ki je bilo do skrajnosti vestno in natančno, kar gre v zahvalo predvsem upravniku tov. Lovšetu in njegovi sobroti.

Po teh poročilih se je stvorila dokaj zanimiva debata, ki je stremela za tem, kako bi se zvišali dohodki, da bi se rešili bremen in zamogli že v dolednem času dom nekoliko razširiti ter preskrbeti oskrbo tudi učiteljskim hčerkam.

Po zaključeni debati poroča predsednik nadzorstva tov. Klemenčič, da je nadzorni odbor večkrat pregledal vse poslovanje zadruge, našel vse v najlepšem redu in predlaga upravi in blagajniku razrešnico. Sprejeta je bila soglasno.

Pri slučajnostih sproži tov. Rajšp zanimiv predlog, kako pridobiti domu novih pravih živih kamnov, da bi prišli čimprej do uresničenja svojega popolnega cilja. Njegova izvajanja, s katerim se bomo pečali še v posebnem članku, so pokazala, da je naš stari, dobri in zaslužni Rajšp še vedno oni idealni borec, ki mu je dobrobit in ugled učiteljsva prav tako tri srcu, kakor mu je bil v mladih letih učiteljevanja.

Ob zaključku obč. zbora se tov. predsednik spominja tradicije smrti našega Viškega knalja Aleksandra, kateremu zaključijo vsi trikratni »Slava, njegovemu nasledniku mladem kralju Petru II. pa »živjivo«.

Po občnem zboru je večina ostala pri skupnem kosilu v domu, kjer se je v tovari-

ški družbi izrekla še marsikatera misel, ki naj bi prinesla po uresničenju korist tej naši lebi ustanovi in no njej tudi učiteljstvu.

—g Članom Učit. samopomoči. V januarju t. l. so umrli trije člani: Drol Katinka, Bled, Jeglič Franc, Zasip in Volc Emil v Mariboru. V teh dneh je zadruga uprava razposlala položnice za nakazilo članskega prispevka in sicer za samce 16 Din, za zakonske pare 31 Din. Prejšnje zaostanke smo pristeli, večjim dolžnikom pa poslali opomine. Na zadnjih sejah je načelstvo moralo več »zakrknjenih grešnikov« izključiti iz zadruge. Poravnajte prispevke takoj po prejemu položnice, sicer postanejo z odlašanjem na poznejši čas zneski visoki, katere je včasih res težko poravnati.

—g Samopomoč učiteljskih otrok v Ljubljani reg. zad. z om. zav. je izplačala v mesecu januarju 3 odpravnine v znesku 7680 Din. Te dni so prejeli vsi člani položnice za 15. in 16. slučaj odpravnin. Ker bo treba tudi meseca februarja plačati eno odpravnino, prosí uprava vse člane, posebno še zamudnike, da čimprej poravnajo svoje obveznosti napram zadrugi. — Lavrič Pavel, načelnik.

Učiteljska fiskarna

—t Polak: Zemljepisna in zgodovinska učna snov. Veliko povpraševanje po teh knjigah nas je prisililo, da smo odpoklicali vse v komisijo poslane knjige ter jih imamo sedaj v zalogi;

Polak: Zgod. učna snov za III. razred 420 komadov. Polak: Zemljepisna učna snov za III. razred 470 komadov. Polak: Zgodovinska učna snov za IV. razred 260 komadov.

Prosimo vsa šolska upraviteljstva, da čimprej oddajo naročila, da nam zaloge ne bo pošla.

Mladinska mafica

—mm Peta številka »Našega roda« z naslovnio stranjo slikarja M. Sedeja in s prav pestro vsebino izide okoli 15. febr.

—mm »Male crkvene i školske novine«, ki jih izdajajo že 4. leto Gradiščanski Hrvatji v Avstriji, so prinesle v poslednjem času več prevodov iz »Našega roda«, tako članek »Na meji večnega snega« od O. Reje, zabavno pesemco in slikah »Ce se dva pripravata« in »Brez besede«, nadalje več slik in križank. Napoveduje tudi prevod »Medvedka Markca« od Milkoviča. Zanimivo je, da je jezik gradiščanskih Hrvatov v marsičem bolj podoben slovenskimi kot hrvaščini.

Šolski radio

—r XVII. teden. V torek 5. februarja bo predaval g. dr. Oskar Reja o svojem potovanju po Maroku. Predavatelj se je pred leti napotil iz Ljubljane preko Nemčije v Strasbourg in odtod v Marseille, kjer se je vkrcal na ladjo »Sidi bel Abeš« in se prepeljal preko Sredozemskega morja v alžirsko luko Ordu. Tu je zopet vstopil na železnico in se peljal iz Alžira v Maroko in preko mesta Fesa dosegel luko Casablanca na obali Atlantskega oceana. Od tu je odpotoval v notranjost Maroka, v glavno mesto Marakeš, kjer je ostal več dni. Na vsem svojem potovanju je prišel v dotiko z Berberi, to je prvotno ljudstvo severne Afrike. Videl je njihova bivališča pod šotori in pod skalami, videl njihove šege in običaje ter se je skušal z njimi sporazumeti

Tukaj dobivajo jesti, drva in sveče ter živijo vsak dan po šolskih postavah, ki so posebej zanje narejene. Glej malo semenišče za šolske pripravnike! — Tudi tu v Celovcu so čast. gospod Rudmaš nekaj takega napravili, na več od tega v svojem času.

V Slomškovihih pismih se omenja sklad za celjske učit. priprav. v 67. pismu, kjer pravi Slomšek, da nima »proti vporabi priprav. sklada za plačo organistu ničesar, vendar se mora staviti v pogoj in izgovoriti le kot renumeracija za glasbeni pouk učiteljskih pripravnikov«. — Iz tega je razvidno, da Vodušček v letu 1852., ko je bilo to pismo pisano, ali ni za priprav. sklad ničesar potreboval, ali ga je pa vzdrževal res iz svojih sredstev in je zato prepustil obresti sklada za drug namen.

O tem skladu govori še 81. Slomškovo pismo, datirano z 19. nov. 1854., kjer omenja, da »se pravkar najvneteje deluje za Drobtnične v korist celjskih pripravniških šol« — in pa 85., kjer pravi, da prevzame »uredništvo Drobtnični dekan Stojan v korist družbe sv. Mohorja; vsled tega se zaključujejo tozadnji zneski za pripravniški sklad v Celju, kar bo toliko manj bolešno, ker tam nikakih pripravnikov ni.« S tem je prenehal pripravniški sklad kot čisti dobiček Drobtnični. Slomšek ga je nakladal od l. 1846., ko je izšel prvi letnik Drobtnični, pa do l. 1855., ko je za znesek začela prejemati Družba sv. Mohorja in je njih uredništvo prevzel braslovski dekan Stojan. Slomšek je vedel, da mora postati celjska učiteljska pripravnica eno-, ali pa mariborska dvoletna, da bosta obe mogli uspevati. Tako je mariborska kot enoletna v letu 1855. celjski odvzela vse pripravnike. Celjska pripravnica je obstajala še do nove šolske reforme, ko je država tudi ljudsko šolstvo odvzela duhovniškemu nadzorstvu. Kaj se je zgodilo s celjskim priprav. skladom in Vo-

duškovim semeniščem, o tem nisem mogel dobiti podatkov.

Drugo učiteljsko semenišče je ustanovil že omenjeni šolski svetovalec za Koroško Simon Rudmaš, ki ga omenja »Šolski Prijatelj« za leto 1852. že pri poročilu o Voduškovem priprav. semenišču. V 5. številki iz l. 1852. poroča isti list o Rudmaševem semenišču v Celovcu, da »imajo tam lepo število učiteljskih pripravnikov, v l. letniku jih je 13, v II. pa 8, vseh skupaj 21 nadepolnih mladenčev. Živijo po posebnih postavah, ki so zares modro in primerno sestavljene. Ni treba v misel vzeti, kateri gosod se je že lani in letos zopet za pravega očeta učiteljskih pripravnikov skazal — — — Imenuje Simona Rudmaša. To semenišče omenja Šolski Prijatelj še večkrat. Iz tu omenjenega dopisa spoznavamo, da je Rudmaš ustanovil l. 1851. celovško priprav. semenišče in ga vzdrževal še v l. 1852. V l. 1853. pa omenja Šolski Prijatelj na str. 351. in 352. na novo izišlo Rudmaševo knjigo: »Beiträge aus der allgemeinen Unterrichts- und Erziehungslehre zu dem in den k. k. Schulen vorgeschriebenen Methodenbuche« in pristavlja, da namerava Rudmaš izkupička za to knjigo ustanoviti sklad za revne učit. pripravnike v Celovcu. Knjiga stane 20 kr. in se povsod dobiva, zato naj jo vsi prijatli šol in revnih pripravnikov kupijo. Saj je presvetli škof Adalbert Lidmanský v ta namen daroval 20 fl. srebra.

Zanimivo je, kako so iz tega Rudmaševga sklada rastle vedno nove inicijative za učiteljske gospodarske ustanove. Na str. 71. poroča Šolski Prijatelj o Rudmaševem skladu za šol. pripravnike pa že pristavlja, zlasti pa da bi sinove bornih učiteljev podpirali. Istega leta prinaša Šolski Prijatelj zopet poročilo o Rudmaševem skladu na str. 158. in 159. izpod peresa nekega C., ki pa predlaga tako razši-

ritev priprav. sklada, da bi vanj plačevali vsi učitelji ljubljanske škofije, ki bi si tako ustanovili svoj sklad, iz njegovih obresti pa dajali pokojnino onemoglim učiteljem in njih vdovam in sirotam. Tu predlaga plačevanje članarine po 3 gld. letno. Na ta poziv je obširno odgovoril urednik Šolskega Prijatelja Andrej Einspieler sam na str. 175. in 176. z dopisom, ki je predlagal ustavitev pokojninskega in vdovskega društva za vse slov. dežele. Odziva namj seveda ni bilo. Šele na str. 224. je dopis, ki žigosa to učiteljsko brezbriznost, ki je pa razumljiva, če pomislimo, da je učiteljstvo ureditev vseh teh upravnih pričakovalo od državne uprave. Z objavo konkordata 5. novembra 1855. l. so padle vse te nade učiteljsva v nič.

Šolski Prijatelj prinaša v tem letu še dva izkaza denarnih darov za Rudmašev sklad v 30. številki 108 fl. 20 kr. v 34. pa s prejšnjimi vred 180 fl. 49 kr. Več o njem ta list ne poroča. Obstojal je še nadalje, ker ga omenja še Učiteljski tovariš v 1861. l. in 1863. l.

Kaj pa Ljubljana?! Tam je bil tedaj izdelni šol. svetovalec dr. Franc Močnik, znameniti matematik in pedagog. Pojasnilo nam podaja Šolski Prijatelj 1852. l., ko prinaša dopis posnet po Zg. Danici, kjer poroča, da je ministarstvo nauka naznanilo tukajšnjemu poglavarstvu, da štipendij, zaprosenih že dvakrat, sedaj še ne more deliti, pač pa je pripravljeno na nasvet dežel. šol. uradnjice dvema ubožnima pripravnikoma kako pomoč podeliti. Šolski Prijatelj l. 1854. nas pouči na 312. strani, da je ta podpora znašala 200 gld. na leto. — Da so pa tudi v Ljubljani mislili na priprav. semenišče, o tem čitamo že v dopisu dr. Orla, ki je mislil, naj bi bilo to semenišče v Alojzevišču skupno z gimnazijci. Seveda ni uspel. Da so pa mislili tudi na samostojno pripravniško semenišče, izvemo iz oporo-

prof. in znanega slovnčarja Fr. Metelka. Ta je v svoji oporoki zapustil učit. priprav. oziroma učiteljem dve ustanovi: 1.) 15 gld vsako leto šol. služniku ali preparandju, ki pri kršč. nauku rokodel. učence verdeva (menda v red deva). Ta je za nas važen le kot podpora učit. priprav. 2.) 6000 gld. za 6 daril po 50 gld. na leto 6 učiteljem ljudskih šol na kmethih, ki se lepo obnašajo in so marljivi v svojem poklicu, pa še posebno pridno obdelujejo slovensčino in sadjerejo v soli. Ako bi se utegnulo kdaj napraviti slovensko učiteljsko semenišče, se mora od te vsote polovica tega kapitala obrniti. (»Učit. tov.« l. let. str. 29—31.) Zakaj slovensko? Ali za vse slovenske dežele, ali zato, če se ustanovi v Ljubljani tudi nemško semenišče? Povedano ni, verjetneje je pa prvo.

Pripravniška semenišča in druge omenjene ustanove so zasnovane razmer takratnih časov. Bila so zamisel duhovščine, ki je tedaj vodila še vse ljudsko šolstvo. Nastala so v času, ko je država odrekla za avstr. ljudsko šolstvo učiteljstvo vsak prispevek in je le-to svoje dohodek dobivalo še nadalje večinoma iz cerkvenih služb. S tu navedenimi gospodarskimi ustanovami je hotela duhovščina učiteljstvu tedaj le pomagati in mu tudi je. Saj je bilo vdovsko društvo za Kranjsko ustanovljeno 1860 l.

V vseh teh zasnovah pa lahko gledamo že v preteklosti začetne inicijative naših sedanjih učiteljskih gospodarskih ustanov, nastalih iz naših lastnih sredstev, ki jih tedanje učiteljstvo še ni zmoglo. Učiteljski dom v Mariboru in pred kratkim kupljeni učiteljski konvikt v Ljubljani pa potrjujeta resnico Einspielerjevega že tedaj tolikokrat učiteljstvu citiranega pregovora, ki se glasi: »Človek sam je posekan hrast, toda sve se može, ak' se sile bratski slože«.